

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VIII. V Ljubljani 15. novembra 1868. List 22.

P o s t a v a

za vojvodstvo Kranjsko o šolskem nadzoru po vladinem predlogu in po prenapredbah deželnege zbora.

I. Krajni šolski svet.

§. 1.

Ljudske šole, ki jih po vsem ali saj nekoliko vzderžuje vlada, dežela ali soseska, katerim se tudi prištevajo vsakdanje in napredovalne šole in ženske delalne šole, so pod nadzorom ali ogledništvom krajnega šolskega sveta.

§. 2.

V krajnem šolskem svetu so cerkveni, šolini in srenjski zastopniki. Zraven teh ima pa tudi šolski patron pravico, da je soud krajnega šolskega sveta, in da se vdeležuje pri obravnavah ali osebno, ali po namestovalcu, ki ima pravico glasovati.

§. 3.

Cerkveni zastopovalci v krajnem šolskem svetu so duhovni pastirji šolske mladine, koja hodi v šolo.

Kjer sta dva ali kjer je več dušnih pastirjev enega verezakona, izbira cerkvena višja gosposka tistega, koji naj bo ud krajnega šolskega sveta.

Verske zadeve pri mladini Izraelitov varuje zastopovalec, ki ga voli verna srenja.

(Deželni zbor pravi): Cerkveni zastopovalci v krajnem šolskem svetu so samostalni dušni pastirji mladine, koja hodi v šolo, ali njih namestovalci.

§. 4.

Šolini zastopovalec v krajnem šolskem svetu je njeni vodja (učitelj, in če je tu več učiteljev, ravnatelj ali prvi učitelj).

Ako je pod enim krajnim šolskim svetom več šol, pride v krajni šolski svet vodja tiste šole, ki velja za prvo, — pri enaki veljavi pa v službi naj starejši vodja. Pri obravnavah krajnega šolskega sveta vdeležujejo se in svetujejo tudi vodji drugih šol, kedar to zadeva njihove šole.

(Deželni zbor pravi): Šolini zastopovalci v krajnem šolskem svetu so šolski vodji (učitelj, in če je tu več učiteljev, ravnatelj ali prvi učitelj in učitelj verezakona ali katehet). Ako je pod enim krajnim šolskim svetom več šol, pride v krajni šolski svet vodja in katehet tiste šole, ki velja za prvo, — pri enaki veljavi pa v službi naj starejši vodja in v službi naj starejši katehet. Pri obravnavah krajnega šolskega sveta, ki zadevajo njih šole, vdeležujejo se in svetujejo tudi vodji in kateheti drugih šol, kedar to zadeva njihove šole.

§. 5.

Srenjske zastopovalce v krajni šolski svet voli srenja, ali, če ima več sosesek ali nekaj od teh eno šolo, jih voli zbor teh srenj. Naj manj sta dva zastopovalca; naj več pa jih je pet, kar določuje okrajni šolski svet. Ta pa mora pri tem gledati na to, da so v krajnem šolskem svetu zastopovani različni verozakoni.

Ti se volijo z večino glasov za šest let. Vendar čez tri leta izstopa polovica in pri neravnem številu večina udov. Vsi ti se morejo zopet voliti.

Poleg teh voli srenjsko namestništvo tudi dva namestnika.

(Deželni zbor pravi): Srenjske zastopovalce v krajni šolski svet voli srenja, ali če ima več krajnih sosesek ali njih podružnic eno šolo, jih voli zbor teh srenj in podružnic. (§. 13. sr. p.) Naj manj sta dva zastopovalca; naj več pa jih je pet, kar določuje okrajni šolski svet. Volijo se z večino glasov za šest let. Vendar čez tri leta izstopa polovica in pri neravnem številu večina udov. Vsi ti se morejo zopet voliti.

Poleg teh volí srenjsko namestništvo tudi dva namestnika.

§. 6.

Voliti se morejo vsi, ki se morejo voliti v srenjski odbor soseske, iz ktere se voli krajni šolski svet. — Če kdo zgubi pravico voliti, stopi iz krajnega šolskega sveta.

Volitvi za krajni šolski svet se more odpovedati le tisti, kateri bi bil pravico imel, odpovedati se volitvi za srenjski odbor, ali pa tisti, kateri je bil zadnjih šest let v krajnem šolskem svetu. Kdor nima pravice, odpovedati se volitvi, ga okrajni šolski svet kaznuje z globo 50—300 gold.

Ta denár se obrača za šolo.

(Deželni zbor pravi): Voliti se morejo vsi, ki se morejo voliti v srenjski odbor soseske, iz ktere se voli krajni šolski svet. Če kdo zgubi pravico voliti, stopi iz krajnega šolskega sveta. Volitvi za krajni šolski svet se more odpovedati le tisti, kateri bi bil pravico imel, odpovedati se volitvi za srenjski odbor, ali pa tisti, kateri je bil zadnjih šest let v krajnem šolskem svetu. Kdor nima pravice odpovedati se volitvi, ga okrajni šolski svet kaznuje z globo 5—50 gold.

Ta denar se obrača za šolo.

§. 7.

Srenja more, ako dovoli okrajni šolski svet, take kraje, v katerih je več šol, razdeliti v več šolskih okrajev.

Takrat se pa za vsaki šolski okraj sestavi poseben krajni šolski svet in sicer po omenjenih določbah.

§. 8.

Krajni šolski svet skerbi, da se spolnujejo šolske postave, da se izveršujejo ukazi višjih šolskih gosposek in da se tako v kraju šola namenu vgodno vreduje.

Njegova dolžnost je:

1. da skerbi za to, da učitelji dobivajo svojo plačo, kakor jim gre, o pravem času in nevkračeno;

2. da gospodari krajni šolski zavod, ako je, ravno tako tudi, da gospodari šolsko vstanovnino premoženje, ako o tem ni drugače odločeno;

3. da ogleduje šolsko poslopje, šolska zemljišča in šolsko pripravo in da ima potrební inventar;

4. da razločuje, kdo je oproščen šolskega denarja;

5. da preskerbuje šolske knjige in druge reči v pripomoč ubogih šolskih otrok, in da tudi skerbi, da se napravlja in v dobrem stanu hrani šolsko orodje, potrebni učilniški pripomočki in kar je sicer za poduk potrebnega;

6. da napravlja vsako leto proračune za učiteljevo plačo in za druge šolske potrebe, ako niso za to odločeni posebni oskerbniki. Te proračune daje srenji in za prejeto denarja račun polaga;

7. da shranuje šolska vredna pisma in druga pisma in fasijone i. t. d.

8. da vsako leto popisuje za šolo vgodne otroke, da pospešuje šolsko obiskovanje, kolikor je le mogoče in da nasvete za kaznovanje zavoljo zanikernega šolskega obiskovanja daje okrajnemu šolskemu svetu;

9. da določuje čas za poduk oziraje se na zapovedano število šolskih ur;

10. da gleda, kako se zapovedani nauk uči;

11. da čuva, kako se učitelji v življenji obnašajo, kako se otroci v šoli verdevajo in kako se vedejo zunaj šole;

12. da podpira učitelje v njihovem službovanji, kolikor je le mogoče;

13. da ravná in mirí prepire pri učiteljih med sabo, ali s sosesko ali s posamesnimi srenjčani, kolikor to prihaja iz šole;

14. da razjasnuje in nasvetuje srenji in višji gosposki, pa tudi da ima pravico, da jim kaj predlaga.

§. 9.

Delovanju krajnega šolskega sveta so izvzete šole za vajo, ki so v zvezi s šolami za izobraževanje učiteljev; le tam, kjer jih vse ali nekoliko vzderžuje srenja, ima tudi krajni šolski svet pri njih opraviti, kakor kaže §. 8 v št. 1 do 7.

§. 10.

Udje krajnega šolskega sveta, čigar vstanovitev se mora naznaniti srenjskemu namestništvu in okrajnemu šolskemu svetu, volijo med seboj z večino glasov pervosednika in njegovega namestnika za tri leta. Ako je pervosednik ali njegov namestnik zaderževan, predseduje naj starji ud krajnega šolskega sveta.

§. 11.

Krajni šolski svet, se snide naj manj enkrat na mesec k redni seji. Pervosednik pa more vselej, in mora, če to zahtevata dva uda, sklicati izvanredni zbor.

(Deželni zbor pravi): Krajni šolski svet se snide naj manj vsake tri mesece enkrat k redni seji. Pervosednik pa more vselej, in mora, če to zahtevata dva uda, sklicati izvanredni zbor.

§. 12.

Da se more sklepati v kranjem šolskem svetu, je treba, da so pričujoči naj manj trije udje.

Sklepa se z večini glasov.

Ako so glasi enaki, razločuje pervosednik, kateri ima tudi pravico, da se ne izveršujejo sklepi, ki po njegovem mnenji postavi nasprotujejo ali šolino korist zaderžujejo in da to reč naznanja v razsojo okrajnemu šolskemu svetu.

O sklepih in ravnanji krajnega šolskega sveta se pritožuje pri okrajnem šolskem svetu.

Pritožbe se dajejo krajnemu šolskemu svetu, in imajo odločilno moč, če se to zgodi v štirinajstih dneh, preden se razsodi reč, o kateri se pritožuje.

§. 13.

Noben ud krajnega šolskega sveta se ne sme vdeleževati pri posvetovanji in glasovanji reči, ki zadevajo njegove osebne koristi.

§. 14.

Pri rečeh, kedar se mudi, da se ne more čakati prve redne seje pa tudi ne sklicati izvanredne seje, sme pervosednik samostalno ravnati; vendar mora zavoljo tega nemudoma in naj zadnje v prvi seji dobiti dovoljenje krajnega šolskega sveta.

Pri rečeh, kedar se mudi, da se ne more čakati prve redne seje pa tudi ne sklicati izvanredne seje, sme pervosednik samostalno ravnati; vendar mora zavoljo tega nemudoma in naj zadnje v prvi seji, ki jo mora sklicati ob mesecu, dobiti dovoljenje krajnega šolskega sveta.

§. 15.

Za ogledništvo didaktično - pedagoškega šolskega stana okrajni šolski svet postavi izvedenega uda krajnega šolskega sveta kot krajnega šolskega oglednika.

Krajni šolski oglednik se mora vedno porazumljevati s šolskim vodjem. Ako sta navskriž misli, ima vsaki pravico, da se zavoljo razsodbe oherne k okrajnemu šolskemu svetu. Pri takih šolah, kjer je več učiteljev, ima krajni šolski oglednik pravico, da se vdeležuje učiteljskih zborov.

Kjer se delovanje krajnega šolskega sveta razširja v več šol, se moreta za didaktično-pedagogično ogledništvo postaviti dva krajna šolska oglednika.

Tudi drugi udje krajnega šolskega sveta imajo pravico, da hodijo v šolo in pozvedajo v kakošnem stanu, da je. Vendar pravice, da bi se kaj potrebnega napravilo, nima posamen ud, ampak le vsi skupaj.

§. 16.

Udje krajnega šolskega sveta ne dobivajo za svoja opravila nikakoršnega plačila. Gotovi izdajki pri teh opravilih povračajo se jim iz srenjskega denarja.

(Prih. dalje.)

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

Kranjsko.

J. Povedali ste mi od Koroškega, kako veliko je; pravili ste mi od ondašnjih gorá, hribov in dolin; popisovali ste mi ondašnje stanovalce in tudi ste pripovedovali, da je bil tam starodavni dom Slovencev. Povejte mi, kje pa je sedaj dom Slovencev, v kateri deželi prebivajo sedaj s a mi Slovenci, kje je njih središče?

O. Kranjsko je sedaj središče Slovencev, ker razun nemških Kočevarjev in nekterih nemških ali ponemčenih ljudi po mestih živé tû s a mi Slovenci.

J. Koliko pa meri kranjska zemlja?

O. Kranjsko meri 173.5694 ☐ milj. avst. ali 181.42 ☐ milj. zemljepisnih. Kranjsko je torej samo 6.59 ☐ milj. avst. manje od Koroškega.

J. Ali je tudi Kranjsko tako gorato kakor Koroško?

O. Več nego polovico zemlje zalega gorati svet (večje višave), drugo je pogričje in ravnine. Že potem, kakošne so goré in kako so sestavljene, se Kranjsko deli v Gorenjsko, Dolensko in Notranjsko.